

**UTMARKSDOMSTOLEN FOR FINNMARK -
FINNMÁRKKU MEAHCCEDUOPMOSTUOLLU**

DOM

Avsagt: 21.10.2016 i Utmarksdomstolen for Finnmark -
Finnmárkku meahcceduopmostuollu, Vadsø

Saksnr.: 16-041336TVI-UTMA

Dommer: Leder Nils Asbjørn Engstad

Dommer: Nestleder Marit Nervik

Dommer: Medlem Benny Solheim

Dommer: Medlem Jan Åge Riseth

Dommer: Konstituert varamedlem Hans-Tore Bjerkaas

Saken gjelder: Krav om erverv av eiendomsrett til hyttetomt m.v.

Magnhild Reisænen

Advokat Johan Christian Ravna,
Advokat Nina Sofie Elise Ravna

mot

Finnmarkseiendommen

Advokat Håvard Sellæg Aagesen

Saken gjelder Magnhild Reisænenes krav om eiendomsrett til hyttetomt ved Tønnevannsmyra i Øvre Flintelv i Vadsø kommune, krav om særlig bruksrett til Tønnevannsmyra og spørsmålet om Magnhild Reisænen har rett til motorferdsel etter en fast trasé over Finnmarkseiendommens grunn fra Vestre Jakobselv inn til Tønnevannsmyra i forbindelse med bærplukking.

Utmarksdomstolen for Finnmark ble opprettet i 2014 med hjemmel i finnmarksloven § 5 tredje ledd jf. § 36 (lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke).

Finnmarkskommisjonen ble oppnevnt ved kgl. res. 14. mars 2008. Finnmarkskommisjonen skal utrede rettigheter til land og vann i Finnmark, jf. finnmarksloven § 5 tredje ledd. På grunnlag av gjeldende nasjonal rett skal kommisjonen blant annet utrede bruks- og eierrettigheter til den grunnen Finnmarkseiendommen (FeFo) overtok fra Statskog SF 1. juli 2006, jf. finnmarksloven § 29 første ledd. Finnmarkseiendommen er et selvstendig rettssubjekt etablert i medhold av finnmarksloven.

Finnmarkskommisjonen fastsetter felt for utredningsarbeidet og bestemmer rekkefølgen i behandlingen. Mulige rettighetshavere i feltet skal varsles. Kommisjonen har selv ansvaret for at saken blir tilstrekkelig opplyst. Etter at kommisjonen har utredet et felt skal den avgi en rapport som skal inneholde opplysninger om hvem som etter kommisjonens mening er eiere av grunnen, hvilke bruksrettigheter som etter kommisjonens oppfatning eksisterer, og de saksforholdene kommisjonen bygger sine vurderinger på. Finnmarkseiendommen skal uten ugrunnet opphold ta stilling til Finnmarkskommisjonens konklusjoner. Det vises til de nærmere bestemmelser om Finnmarkskommisjonen i finnmarksloven kapittel 5 I.

Utmarksdomstolen for Finnmark er en særdomstol som skal behandle tvister om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utredet et felt. Tvister kan bringes inn for utmarksdomstolen ved skriftlig stevning senest ett år og seks måneder etter at Finnmarkskommisjonens rapport ble avgitt, jf. finnmarksloven § 38. Det vises til de nærmere bestemmelser om Utmarksdomstolen for Finnmark i finnmarksloven kapittel 5 II.

Finnmarkskommisjonen besluttet i møte 5.-6. oktober 2010 at Varangerhalvøya øst skulle utlyses som felt 5. Feltet omfatter kommunene Vardø og Vadsø. Mulige rettighetshavere ble varslet ved kunngjøring om feltet.

Magnhild Reisænen meldte 10. mai 2013 krav om mulige rettigheter til området ved Tønnevannsmyra. Meldingen gjaldt for det første spørsmålet om hun har ervervet eiendomsrett til gnr. 19, bnr.1, fnr.1, der hun nå har stående ei næringshytte. Festekontrakt for hytta ble inngått i 1987 mellom henne og Finnmark jordsalgskontor, nå Finnmarkseiendommen. Videre gjaldt meldingen spørsmål om hun har eiendomsrett, subsidiært bruksrett, til Tønnevannsmyra, og om hun har rett til motorferdsel over

Finnmarkseiendommens grunn i forbindelse med bærplukking på myra. Ifølge meldingen hadde hennes far, Johannes Ittelin, brukt området fra 1920-tallet, og hun og hennes familie hadde i alle år senere brukt områdene ved Tønnevannsmyra til ulike former for ressursutnyttelse.

Finnmarkskommisjonen avga 24. juni 2014 sin rapport om rettighetsforholdene i felt 5 Varangerhalvøya øst. Kommisjonen konkluderte slik hva gjelder de innmeldte krav fra Magnhild Reisænen:

Vilkårene for hevd av eiendomsrett til gnr. 19, bnr. 1, fnr.1 er ikke oppfylt, men Magnhild Reisænen har ved hevd ervervet en bruksrett til eiendommen, som innebærer at hun har en selvstendig festerett til denne. Etterkommerne etter Johannes Ittelin, deriblant Magnhild Reisænen, har ved hevd også ervervet en særlig rett til multeplukking på Tønnevannsmyra, som innebærer at deres bruk ikke kan forentres av grunneier eller av andre brukere.

Magnhild Reisænen har ved hevd også ervervet en rett til ferdsel etter en fast trasé fra Vestre Jakobselv inn til myra og gnr. 19, bnr. 1, fnr. 1. Retten gjelder i multesesongen, og er begrenset til nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med multeplukking.

Finnmarkseiendommen behandlet Finnmarkskommisjonens rapport fra felt 5 i styremøte 10. juni 2015. Når det gjaldt kommisjonens konklusjoner om kravene fremmet av Magnhild Reisænen, traff styret slikt enstemmig vedtak:

FeFo er uenig med Finnmarkskommisjonen i at Magnhild Reisænen ved hevd har ervervet en bruksrett til eiendommen, som innebærer at hun har en selvstendig festerett til denne.

FeFo er uenig i at etterkommerne etter Johannes Ittelin, deriblant Magnhild Reisænen, har ervervet en særlig rett til multeplukking på Tønnevannsmyra. Etterkommerne som fremdeles bor i området inngår derimot i lokalbefolkningen som gjennom langvarig sedvanemessig bruk har en selvstendig rett til å høste av multeforekomstene. FeFo anser at denne retten er sammenfallende med finnmarkslovens § 23 første ledd bokstav d.

FeFo er enig med Finnmarkskommisjonen i at Magnhild Reisænen inngår i lokalbefolkningen som har ervervet seg rett til transport ferdsel etter tradisjonelle ferdselsårer i forbindelse med næringsrelatert utmarkshøsting. Tillatelse til motorisert ferdsel krever dessuten tillatelse etter offentlig lovgivning.

Ved stevning 8. mars 2016 reiste Magnhild Reisænen søksmål ved Utmarksdomstolen for Finnmark med påstand om at hun har eiendomsrett til hyttetomta ved Tønnevannsmyra, at Johannes Ittelins etterkommere, herunder Magnhild Reisænen, har eiendomsrett til Tønnevannsmyra, subsidiært bruksrett til samme myr, og at Magnhild Reisænen har rett til motorferdsel i forbindelse med bærplukking på Tønnevannsmyra.

I stevningen var det også lagt ned påstand om at saken fremmes for Utmarksdomstolen for Finnmark. Søksmålet var reist etter utløpet av søksmålsfristen i finnmarksloven § 38 første ledd. Søksmålet ble likevel tillatt fremmet ved utmarksdomstolens beslutning av 8. april 2016, jf. finnmarksloven § 38 andre ledd, idet utmarksdomstolen ikke hadde avsluttet alle saker fra felt 5 Varangerhalvøya Øst. Saken ble vurdert egnet for behandling ved domstolen, og den kunne behandles uten vesentlig forsinkelse for domstolens saksavvikling.

Finnmarkseiendommen innga tilsvarende 4. mai 2016 med påstand om at Magnhild Reisænen ikke har eiendomsrett til hyttetomt ved Tønnevannsmyra, at Johannes Ittelins etterkommere ikke har eiendomsrett til Tønnevannsmyra og at de heller ikke har særskilt bruksrett til myra, og at Magnhild Reisænen ikke har særrett til motorferdsel i forbindelse med multeplukking på myra.

Hovedforhandling ble holdt i Vadsø 13.-15. september 2016. Magnhild Reisænen møtte og ga forklaring. For Finnmarkseiendommen møtte seniorkonsulent Erik Sundland, som ga forklaring. Det ble avhørt fire vitner. Det ble foretatt slik dokumentasjon som framgår av rettsboka sammenholdt med utmarksdomstolens eksemplar av det faktiske utdraget. Det ble foretatt befaringsavtale av tvisteområdet.

Om utmarksdomstolens sammensetning nevnes at medlem Kjersti Schanche var brukerrepresentant for jordbruket ved Finnmarkskommisjonens behandling av felt 5 Varangerhalvøya øst, og hun har derfor ikke tatt del i behandlingen av denne tvisten på noe stadium. Det er ikke reist innsigelser mot utmarksdomstolens domsmyndighet i saken. Det foreligger for øvrig ingen annen kompetent domstol saken kunne vært overført til, sml. finnmarksloven § 46 andre ledd jf. domstoloven § 38. Det ikke-juridiske varamedlem kunne på grunn av sykdom ikke ta del i hovedforhandlingen. Domstoladministrasjonen konstituerte derfor 29. juli 2016 pensjonist og tidligere kringkastingssjef Hans-Tore Bjerkaas som medlem av utmarksdomstolen fra 15. august til og med 31. desember 2016. Samtidig ble seniorrådgiver og tidligere jordskiftedommer Axel Bjørklid konstituert som varamedlem for samme periode. Konstituert medlem Hans-Tore Bjerkaas har vært medlem av den dømmende rett i den foreliggende saken.

Magnhild Reisænen har i hovedsak anført:

Magnhild Reisænen og hennes familie har brukt området ved Tønnevannsmyra årlig siden rundt 1920. Myra har vært lite brukt av andre fordi den er vanskelig å finne. Det var reieneier Ole Olsen Siri som viste Johannes Ittelin hvor myra lå. Johannes Ittelin var gift med Ole Olsen Siris datter, og det var denne nære relasjonen mellom Ittelin og Siri som dannet utgangspunktet for bruken av området.

Etterkommerne etter Johannes Ittelin, herunder Magnhild Reisænen, har ved hevd ervervet en særlig rett til multeplukking på Tønnevannsmyra. Myra ble også kalt Ittelinmyra. Familien har ikke vært helt alene om bruken av myra. Det kreves derfor ikke dom for at etterkommerne etter Johannes Ittelin har eksklusiv bruksrett til myra, men at ingen skal kunne fortrenge dem fra den.

Bruken har vært kontinuerlig med årvisse variasjoner, og har gått klart ut over den alminnelige retten til å høste av myra, jf. Rt-1986-583 (Soknedal søndre). For øvrig stilles ikke like store krav til bruken for erverv av særlige rettigheter i den tidligere umatrikulerte grunnen i Finnmark som i statsallmenninger, jf. Rt-1960-810.

Hevdstiden er 20 år idet bruken har vært total. Myra kan ikke brukes til annet enn til muldebærplukking. Om bruken skulle vurderes å være partiell uten fast tilstelling, var hevdstiden på 50 år fullført i 1970.

Bruken har skjedd i god tro om at man har hatt en særlig rett til bruken av myra. I tråd med lokal sedvane hadde de forskjellige familiene i bygda sine egne myrer de høstet av.

Magnhild Reisænen har ervervet eiendomsrett til hytta med grunnlag i reglene om hevd. Bruken av leirplassen pågikk i over 70 år før Magnhild Reisænen bygde hytte der. Leirplassen har vært tilstrekkelig eksklusiv for erverv av eiendomsrett idet den kun tilfeldig har vært brukt av andre. Bruken av leirplassen har vært synlig, og har klart oversteget den bruk som følger av allemannsretten. Hevdstiden startet i 1920 og var fullført i 1940. Bruken har skjedd i god tro om at man har hatt eiendomsrett. Subsidiært anføres at familien har en særlig bruksrett til hytta.

Magnhild Reisænen har siden 1920-tallet brukt en fast trasé til Tønnevannsmyra, og har ervervet rett til motorferdsel etter denne traséen gjennom kontinuerlig bruk over lang tid i god tro.

Magnhild Reisænen la ned slik påstand:

Om hytten:

Magnhild Reisænen har eiendomsrett til hytte/hyttetomt ved Tønnevannsmyra i Øvre Flintelv, der hun i dag har en festerett for næringshytte, festenummer gnr. 19 bnr. 1 fnr. 1.

Subsidiært:

Magnhild Reisænen har en særlig bruksrett til festenummer 19/1/1, som medfører at hun har en selvstendig festerett til å ha hytte på denne tomten.

Om Tønnevannsmyra:

Johannes Ittelins etterkommere, herunder Magnhild Reisænen, har en særlig bruksrett til Tønnevannsmyra.

Om motorisert ferdsel:

Magnhild Reisænen har rett til motorferdsel i forbindelse med bærplukking på Tønnevannsmyra.

For alle tilfeller:

Magnhild Reisænen tilkjennes sakens kostnader.

Finnmarkseiendommen har i hovedsak anført:

For Finnmarkseiendommen handler saken om hensynet til andre brukere og om konsekvensene av Finnmarkskommisjonens konklusjoner. Det er lang tradisjon i Finnmark for at hytter i utmark er knyttet til næringsutøvelse. Dersom Magnhild Reisænen får medhold, kan hytta selges for bruk til jaktformål. For reindrifta, som er sentral i bruken av området, er det særlig rypejakten som kan virke forstyrrende idet reinen trekker gjennom området om høsten. Finnmarkskommisjonens konklusjon om at etterkommerne av Johannes Ittelin ved hevd også har ervervet en særlig rett til multeplukking på Tønnevannsmyra, innebærer at andre brukere fra bygda kan fortreges. Det er ikke tradisjon i Finnmark verken for privatisering av næringshytter eller multemyrer.

Det er ikke ervervet noen særrett til multeplukking på Tønnevannsmyra ved hevd. Mange andre enn Johannes Ittelin og hans etterkommere har plukket bær på myra, og ingen har blitt bortvist. Myra ligger nær utmarksslåtter som var brukt av andre enn Johannes Ittelin, og mange brukere av slåttene hadde hest. At det har vært stor aktivitet i området bestyrkes av at det er kjørespor fra begge sider inn til området ved myra. Området er for øvrig et kjerneområde for jakt, fiske og bufebeite. Bærplukking er en fellesressurs og en allemannsrett som alle finnmarkinger til alle tider har hatt rett til å utnytte. Bruken har ikke gått ut over den retten man i utgangspunktet hadde.

Uansett foreligger det ikke noe grunnlag for at Johannes Ittelin eller hans etterkommere skulle ha en oppfatning om at de hadde særrett til bruken av myra. Kravet til god tro er ikke oppfylt, og god tro kan under enhver omstendighet ikke ha oppstått så tidlig som i 1920.

Det er ikke ervervet eiendomsrett til hyttetomta. Retten til å ha hytta bygger utelukkende på avtale. Bruken av hytta og leirplassen har ikke vært av en slik karakter at eiendomsrett er ervervet etter reglene om hevd. Krav til eiendomshevd skjerpes i allmenning. Bruken har ikke vært av en slik intensitet og eksklusivitet som kreves for erverv av eiendomsrett ved hevd. Leirplassen ble flyttet etter vær og vind, bruken av leirplassen var kun for en begrenset tid i året, og også andre brukere har hatt leirplass ved myra. Bruken har ikke vært synlig for grunneier og andre allmenningsbrukere.

Den anførte gode tro strider mot lokal rettsoppfatning. Bruk av teltplass har aldri blitt oppfattet som et grunnlag for å erverve eiendomsrett. Magnhild Reisænenens søknad om hyttetomt er uansett bevis på at hun ikke har vært i god tro med hensyn til å ha eiendomsrett til grunnen hytta står på.

Det er heller ikke grunnlag for kravet om særlig bruksrett som skal gi grunnlag for en selvstendig festerett til hyttetomta. Krav til brukshevd skjerpes i allmenning. Når man hevder å være i god tro med hensyn til kravet om eiendomsrett, kan det vanskelig foreligge god tro med hensyn til bruksrett. Bygging av hytte inngår uansett ikke i den retten Ittelin-familien trodde de hadde. Hevdstiden er 50 år ved at bruken har vært uten fast tilstelling. Hevdstiden kan ikke ha påbegynt så tidlig som i 1920, og var uansett avsluttet i 1974 da Magnhild Reisænen fremmet søknad om festetomt for næringshytte i området.

Finnmarkseiendommen har akseptert at lokalbefolkningen har rett til transport etter tradisjonelle ferdssårer i forbindelse med utmarkshøsting, og Magnhild Reisænen har ikke behov for å få dom for å inneha denne retten.

Finnmarkseiendommen la ned slik påstand:

Om hytta:

Magnhild Reisænen har ikke eiendomsrett til hyttetomt ved Tønnevannsmyra i Øvre Flintelv, der hun i dag har en festerett for næringshytte, festenummer gnr. 19 bnr. 1 fnr.1.

Subsidiært:

Magnhild Reisænen har ikke krav på å få feste tomten på samme vilkår som fritidshytter.

Om Tønnevannsmyra:

Johannes Ittelins etterkommere, herunder Magnhild Reisænen, har ikke særskilt bruksrett til Tønnevannsmyra.

Om motorferdsel:

Magnhild Reisænen har ingen særrett til motorferdsel i forbindelse med multeplukking på Tønnevannsmyra.

I alle tilfeller:

Finnmarkseiendommen tilkjennes sakens kostnader.

Utmarksdomstolen for Finnmark skal bemerke:

Magnhild Reisænenens farfar kom fra Finland og slo seg ned i Vestre Jakobselv en gang kort tid før 1875. Hennes far, Johannes Ittelin, var gift med reineier Ole Olsen Siris datter Magga, som døde i barsel i 1920. Johannes Ittelin giftet seg deretter med Magnhild Reisænenens mor. Magnhild Reisænen er født i 1926 i Vestre Jakobselv, hvor hun vokste opp

og har bodd hele sitt liv. Om familiens bakgrunn vises det til Finnmarkskommisjonens rapport fra felt 5 Varangerhalvøya øst, side 189.

Johannes Ittelin forpaktet i 1924 utmarksslåtten Øvre Høyelvdalen, også kalt Porten, hvor familien hadde gamle. Øvre Høyelvdalen ligger nær midtveis mellom Vestre Jakobselv og Tønnevannsområdet. Tønnevannsmyra ligger ved Øvre Flintelv inne på Varangerhalvøya, om lag 30 kilometer fra Vestre Jakobselv.

Om Johannes Ittelin og hans etterkommeres bruk av Tønnevannsmyra, legger utmarksdomstolen til grunn det Magnhild Reisænen har forklart for utmarksdomstolen, det hun har redegjort for i meldingen om mulige rettigheter til Finnmarkskommisjonen, og det hun har forklart i bevisopptak for kommisjonen.

Magnhild Reisænen og hennes familie har brukt området ved Tønnevannsmyra til bærplukking, fiske og jakt siden rundt 1920. Johannes Ittelin fikk kjennskap til multeforekomstene på myra gjennom Ole Olsen Siri. Johannes Ittelin organiserte plukkelag ved at han fraktet med hest folk fra bygda til Tønnevannsmyra mot at han fikk en andel av det som ble plukket. Etter hvert som barna ble store nok, tok de del i arbeidet med multeplukkingen, og det ble slutt med å organisere plukkelag. Etter at de hadde unnagjort slåtten i Øvre Høyelvdalen, dro familien hvert år to-tre turer til Tønnevannsmyra. De oppholdt seg der i flere uker, om lag på samme sted hver gang, der næringshytta nå står. I de først årene bodde de under en presenning trukket over hestevogna, og senere bodde de i telt når de var på bærplukking på myra. Det hendte også at de tok opphold i en gamle på sørsiden av Øvre Flintelv når det var dårlig vær. Det ble plukket store mengder multer årlig, hvorav vesentlige deler ble solgt til faste kjøpere. Fra om lag 1960 ble det slutt med hestetransport, og siden har de kjørt til myra med motoriserte kjøretøy.

I 1974 søkte Magnhild Reisænen Finnmark jordsalgskontor om forpaktning av næringshyttetomt i Øvre Flintelv. Søknaden ble avslått i 1976 av jordsalgsstyret. Magnhild Reisænen påklaget vedtaket. Klagen ble ikke tatt til følge av jordsalgsstyret. Direktoratet for Statens Skoger stadfestet jordsalgsstyrets vedtak 18. mai 1977. Magnhild Reisænen anmodet i brev av 8. mai 1984 om at søknaden ble tatt opp til ny behandling, og søknaden ble innvilget av Finnmark jordsalgskontor i 1986. Festekontrakt ble inngått mellom Finnmarks jordsalgskontor, nå Finnmarkseiendommen, i november 1987. Festekontrakten gjelder punkt feste som gir rett til å ha stående "næringshytte nord for Øvre Flintelv". I henhold til festekontrakten pkt. 13 skal bebyggelsen ha et maksimalt omfang på 15 m², og festeretten opphører når festerens behov for næringshytte ikke lengre er til stede.

Krav om særlig bruksrett til Tønnevannsmyra

Under ferdsel i utmark kan allmennheten høste ville bær når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet, jf. frilufsloven § 5 første ledd. Dette inngår i allmennhetens

høstingsrett. Det gjelder imidlertid unntak for multer på muldebærland i Nordland, Troms og Finnmark, hvor muldebær bare kan høstes når eier eller bruker ikke har nedlagt forbud mot plukking. Grunneier kan imidlertid ikke forby allmennheten å plukke multer som skal spises på stedet.

Grunneierens enerett til multeplukking for salg og husbehov på muldebærland i Nordland, Troms og Finnmark ble lovfestet ved en særskilt lov 9. juni 1854, og ble inntatt i kriminalloven ved lov 8. juni 1874 og videreført i straffeloven av 1902 § 400 andre ledd. Straffeloven av 1902 § 400 andre ledd ga unntak fra hovedregelen i første ledd om allmennhetens fri rett til bærplukking ved at første ledd ikke fikk anvendelse på den som mot eierens forbud plukket multer på muldebærland i Nordland, Troms og Finnmark. Straffeloven av 1902 § 400 ble opphevet ved lov 16. september 2011, og hovedinnholdet i § 400 andre ledd ble overført til friluftsloven § 5.

Det var lenge uklart om straffeloven av 1902 § 400 andre ledd også gjaldt på den såkalte statens umatrikulerte grunn i Finnmark, eller om den bare gjaldt vanlig privateid grunn. Statens syn var at bestemmelsen også gjaldt statens grunn, og at man med hjemmel i statens stilling som grunneier kunne gi regulerende bestemmelser om multeplukkingen på statens grunn i Finnmark. Fylkesmannen i Finnmark ga slike bestemmelser 7. juli 1953, hvorved multeplukking på statens umatrikulerte grunn i Finnmark inntil videre ikke skulle være tillatt for andre enn den fastboende befolkningen i Finnmark.

Sverre Tønnesen inntok i sin doktorgradsavhandling *Retten til jorden i Finnmark* fra 1972, side 276-278, det standpunkt at straffeloven av 1902 § 400 andre ledd ikke gjaldt statens grunn. Han mente at staten som grunneier ikke uten særskilt hjemmel kunne gripe inn i de rettigheter til multeplukking som befolkningen måtte ha ervervet i kraft av alders tids bruk og lokal sedvane. På grunn av den tvil som var reist om hvorvidt staten som grunneier kunne gi regulerende bestemmelser om multeplukking på statens grunn i Finnmark, ble det i 1977 gitt en bestemmelse i den nå opphevede lov 12. mars 1965 om statens umatrikulerte grunn i Finnmark (jordsalgsloven) § 5 a første ledd om at retten til å plukke multer på statens umatrikulerte grunn i Finnmark som hovedregel skulle være forbeholdt fylkets egen befolkning. Bestemmelsens andre og tredje ledd åpnet for at enkeltpersoner, grupper eller bygdelag kunne gis enerett til å utnytte bestemte multeforekomster forutsatt at de nødvendige forbehold ble tatt og at slik enerett ikke var i strid med andres særrett. Ifølge forvaltningsgruppen under Samerettsutvalget ga jordsalgsforskriften jordsalgskontoret hjemmel til å forvalte multeressursene på statens umatrikulerte grunn i Finnmark, herunder utvisning av multeforekomster. Ifølge forvaltningsgruppen, hadde jordsalgsmyndighetene vært svært forsiktige med å etablere enerett til multeforekomster, og i den grad det ble gjort, skjedde det for små bygdesamfunn med ensidig eller svakt næringsgrunnlag i områdene Kautokeino-Karasjok. Det vises til NOU 1993: 34 *Retten til og forvaltning av land og vann i Finnmark*, side 512-515.

Rettsgruppen under Samerettsutvalget vurderte spørsmålet "om retten til multer på statens grunn i Finnmark", jf. NOU 1993: 34 *Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark*, side 177-180. For en utdypende fremstilling om retten til multer i Finnmark, vises det rettsgruppens utredning. Rettsgruppen sa seg enig med Sverre Tønnesen i at lokalbefolkningen på sedvanerettslig grunnlag, med utgangspunkt i bruk og rettsoppfatninger fra gammelt av og myndighetenes manglende inngripen, har ervervet en rett til multeplukking på statens grunn. Rettsgruppen så det slik at jordsalgsloven § 5 a bare stadfestet en allerede etablert rettsstilling.

Den særlige retten innbyggerne i Finnmark har til å plukke multer på Finnmarkseiendommens grunn, framgår nå av finnmarksloven § 23 første ledd bokstav d. Finnmarksloven § 27 gir Finnmarkseiendommen adgang til å fastsette nærmere bestemmelser om multeplukking. Ifølge Finnmarkskommisjonen er ikke reguleringshjemmelen brukt, jf. Finnmarkskommisjonen rapport fra felt 5, Varangerhalvøya øst, side 104.

Finnmarkskommisjonen har i samme feltrapport vurdert lokalbefolkningens rett til bærplukking, og har på side 106 konkludert med at lokalbefolkningen gjennom langvarig sedvanemessig bruk i god tro har ervervet en selvstendig rett til å høste multeforekomstene i feltet, og at rettens innhold er sammenfallende med finnmarksloven § 23 første ledd bokstav d. Denne konklusjonen er akseptert av Finnmarkseiendommen, jf. styrets vedtak om dette i styremøte 10. juni 2015.

Utmarksdomstolen legger etter dette til grunn at Johannes Ittelin og hans etterkommere, i likhet med den øvrige befolkningen i bygda, har hatt hjemmel til bærplukking på multemyrene på den umatrikulerte statsgrunnen i området gjennom den sedvanemessige multehøstingen som bygdefolket i god tro har utøvd gjennom lang tid.

Selv om høsting av multer har vært lovlig og en rett som tilkom alle som var bosatt i bygda, kan det likevel ikke utelukkes at Johannes Ittelin og hans etterkommere har ervervet særrettigheter til bruk av Tønnevannsmyra gjennom hevd. Spørsmålet blir å vurdere etter hevdslovens bestemmelser om brukshevd, jf. hevdsloven § 7 og § 8. Ved bruk av en ting i god tro over lang tid kan det erverves rettighet til tingen ut fra reglene om hevd. Hevderen vinner rett i samsvar med den rådighet som er utøvd til tross for at rådigheten opprinnelig var urettmessig.

For erverv av bruksrett kreves det at rådigheten over tingen har vært utøvd sammenhengende over en viss tid. For tidskravet skiller hevdsloven mellom synbar og ikke synbar bruk. Hovedregelen for hevd av bruksrett i fast eiendom er hevdetid på 20 år. Der bruken ikke viser seg ved "ei fast tilstelling" kreves det bruk gjennom 50 år, jf. hevdsloven § 8. Utmarksdomstolen deler Finnmarkskommisjonens vurdering om at tidskravet for

hevdserverv i dette tilfellet er 50 år fordi bruken av Tønnevannsmyra ikke har blitt vist gjennom "ei fast tilstelling".

Kravet gjelder hevd av en særrett i det som tidligere var omtalt som "statens umatrikulerte grunn i Finnmark". Sverre Tønnesen introduserte begrepet "finnmarksallmenningen" for denne grunnen, hvor han mente at det kunne være flere allmenninger som er innbyrdes ulike, jf. Tønnesen: *Retten til jorden i Finnmark*, (1972), side 308 flg. Rettsgruppen under samerettsutvalget drøftet også spørsmålet om allmenning i Finnmark, jf. NOU 1993: 34 *Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark*, side 297-322, og konkluderte med at det ikke kan gis et entydig svar på spørsmålet om det er riktig å betegne den daværende statsgrunnen, nå FeFo-grunnen, som en form for allmenning, men at det ville være nærliggende å tale om en allmenning av en helt spesiell karakter. I Høyesteretts dom inntatt i Rt-1960-810, er det gitt uttrykk for at statens grunn i Finnmark i alle fall ikke er ren statsallmenning. Når Finnmarkskommisjonen ved behandlingen av Magnhild Reisærens krav betegner retten til høsting av multer på Finnmarkseiendommens grunn som en form for "allmenningslignende rett", mener utmarksdomstolen at det er en treffende betegnelse.

Hvor hevderen i utgangspunktet har en allmenningsrett, kreves det for hevd av særrettigheter i allmenning at bruken må ha gått klart ut over hva en slik bruksrett har gitt hjemmel for, jf. Rt-1986-583 (Soknedal søndre). For alders tids bruk som stiftelsesgrunnlag for særrettigheter i allmenning kreves generelt at brukeren må ha utøvd en intens, omfattende og etter forholdene eksklusiv bruk som i det vesentlige har utelukket andre bruksberettigede fra en bestemt bruk eller et bestemt område, jf. Gunnar Eriksen: *Alders tids bruk*, (2008) side 264. Utmarksdomstolen deler Finnmarkskommisjonens oppfatning om at det for erverv av rett etter reglene om hevd der det foreligger en allmenningslignende rett, vil kravene til bruken ikke være mindre strenge enn ved alders tids bruk, se kommisjonens rapport fra felt 5, Varangerhalvøya øst, side 194.

Utmarksdomstolen kan for øvrig ikke se at Høyesteretts dom inntatt i Rt-1960-810 innebærer at det må stilles vesentlig lempeligere krav til bruken for erverv av særlige rettigheter i den tidligere umatrikulerte grunnen i Finnmark enn i statsallmenninger, selv om det i dommen er gitt uttrykk for at grunnen i alle fall ikke er ren statsallmenning.

Det er ingen grunn til å tvile på at Ittelin-familien plukket store mengder multer på Tønnevannsmyra, likevel med variasjoner år om annet ut fra svingninger i multeforekomstene. Ifølge Magnhild Reisænen kan hun huske at de plukket fem tønner multer en sommer, og hver tønne kunne ta ca. 120 kilo. Salg av multene var en viktig kontantinntekt for familien, i tillegg til det mattilskuddet bæra ga husholdningen hjemme. Familiens multeplukking med hensyn til mengde og inntektsbidrag er likevel sannsynligvis innenfor en normal variasjon i Varanger og i Finnmark for øvrig, hvor plukking av multer fra gammel tid har vært et viktig bidrag til kostholdet og til kontantinntekter. Det vises til

Tønnesen, op. cit., side 273 flg. I Varanger dro man ofte langt på muldebærsanking, og en familie på 4-6 personer kunne sanke rundt 100 kg til eget bruk, mens minst det dobbelte ble plukket for salg, jf. NINA-rapport 881: *Felt 5 Varangerhalvøya øst*, (2012), side 106. Ifølge rapporten kunne en tallrik barnefamilie helt inn mot 1970-tallet ha nærmere en tredjedel av inntekten fra multeplukking.

Utgangspunktet er følgelig at Ittelin-familien har utøvd lovlig høsting av multer av et omfang hva gjelder mengde og inntektsbidrag som ikke har vært unormalt i Varangerområdet.

Spørsmålet blir da om det likevel foreligger forhold som tilsier at Ittelin-familien har ervervet en særrett til bruk av myra. Utmarksdomstolen har kommet til at de ikke har ervervet en slik særrett, selv om familiens bruk av Tønnevannsmyra har vært sammenhengende, fast og sesongintensiv fra om lag 1920 fram til i dag.

For utmarksdomstolen framstår det slik at bygdefolket i Vestre Jakobselvområdet har hatt en form for uformell forvaltning av de tilgjengelige multeressursene gjennom kjente og aksepterte normer innen bygdelaget. Utnyttelsen av multeressursene i området var ikke regulert av statlige myndigheter, i alle fall ikke utover at multeressursen som hovedregel var forbeholdt Finnmarks befolkning. I tråd med den rettsoppfatning som er beskrevet foran, har man sett på multeforekomstene som en ressurs alle fastboende i bygda hadde rett til å høste av. Det synes å ha vært normer for hvor man burde og hvor man ikke burde plukke bær. Multeforekomstene nærmest bygda skulle helst høstes av de som hadde det vanskeligst for å komme seg lengre av sted. Magnhild Reisænen ble eksempelvis fortalt av sin far at de som hadde hest ikke skulle plukke multer nær bygda, men overlate multeforekomstene der til de som ikke hadde hest.

Videre kunne det være slik at enkelte familier høstet mest på en særskilt myr eller et særskilt avgrenset område hvor andre derfor nødvendig plukket bær, uten at dette ble sett på som en eksklusiv rett til multeplukking på myra. Det forhindret ikke at andre kunne plukke bær på disse myrene, og det synes å være ukjent at noen har blitt jaget bort fra noen myrer. Det forhindret heller ikke at de som hadde "sine" myrer, ikke kunne plukke på andre myrer. Ifølge Magnhild Reisænen plukket heller ikke Ittelin-familien multer utelukkende på Tønnevannsmyra. De kunne plukke bær når de var på utmarksslåtta i Øvre Høyelvdalen, og også på andre myrer. Sannsynligvis varierte intensiteten i bruken av de enkelte myrene med årsvariasjoner i multeforekomstene, hvor man i dårligere multeår plukket over større områder enn i gode multeår, hvor de enkelte multemyrer ble utnyttet mer intenst.

Familien Ittelins bruk av Tønnevannsmyra faller godt inn i dette bildet. Myra lå langt fra bygda, men var tilgjengelig for Ittelin-familien, som hadde hest. Myra ble brukt mest

intensivt av Ittelin-familien, med årsvariasjoner, men også av andre, i tråd med lokal sedvane og normer innen bygdelaget.

For utmarksdomstolen framstår det slik at området ved Tønnevannsmyra var mer tilgjengelig for folk fra bygda i første halvdel av forrige århundre enn det Finnmarkskommisjonen har lagt til grunn. Nærområdet vest for myra var i bruk som utmarksslåtter allerede før Johannes Ittelin kom til myra første gang rundt 1920. I 1889 ble utmarksslåtten Øvre Storslåtten utmålt. Øvre Storslåtten grenser i øst mot Tønnevannsmyra, i nord mot Ørretvannet og Sandermyra og i sør mot Øvre Flintelv. Slåtten ble utmålt til Aleksander Jakola, Jakob Ballo og Sigfred Dørmænen. Aleksander Jakola festet denne utmarksslåtten fram til 1900. Fra 1900 til 1904 var slåtten festet av Jakob Ballo. I tiden 1905 til 1914 var den festet av Sigfred Dørmænen, og deretter av Karl Harilla fram til 1920. Fra 1924 til 1938 var utmarksslåtten festet av Anders Iversen Stall. Det vises til protokoll i FeFos arkiv: *Fortegnelse over Forpagtningbreve og Fæstesedler for Finmarken i Finmarkens Jordsalgskommission, 1903*, og utskrift av festeprotokoll Varanger – Polmak 1913-1938, Statsarkivet, Tromsø, Statskogs arkiver.

Festehistorikken for Øvre Storslåtten tyder på at denne ble brukt som utmarksslåtte sammenhengende i om lag 30 år før Johannes Ittelin kom til Tønnevannsmyra første gang, og at slåtten var i tilnærmet sammenhengende bruk i nær 20 år etter. Tilgrensningen til Tønnevannsmyra og det forholdsvis store antall forpaktere over den femtiårsperioden Øvre Storslåtten var i bruk, tilsier at Tønnevannsmyra ikke kunne være ukjent og utilgjengelig for andre enn Ittelin-familien.

Feste nr. 58, Nedre Storslåtten, også kalt "Allaniitty", ble utmålt i 1889 til Isak Vigstrøm. Nedre Storslåtten grenser i nord mot Øvre Storslåtten og Øvre Flintelv. Slåtten synes å ha vært sammenhengende i bruk som utmarksslåtte fram til 1934, og ble blant andre forpaktet av Johan Petter Oja, Gustav Laitinen og Anders Ivars.

Opplysningene om utmarksslåttene foran framgår av Vestre Jakobselv utmarkslags bok *Med bårstang, "sapilaat" og "siipi": historien om utmarksslåttene i Jakobselvdalføret fra 1850 til 1950*, utgitt i 1996. Ifølge samme bok, side 29 flg., ble det brukt hest i forbindelse med slåttearbeidet i utmarka. Hest ble brukt til transport av mat, utstyr og høy. Selv om langt fra alle i bygda hadde hest, synes hesteholdet å ha vært så vidt utbredt at det beskrives at bygdas skomaker reparerte og lagde deler til seletøy, at det var to menn i bygda som lagde sleder til hestene og at bjeller til hestene også ble laget i bygda.

Både Øvre Storslåtten og Nedre Storslåtten ligger langs transportåren fra Vestre Jakobselv og nordover, inn på Varangerhalvøya, mot områdene rundt Bergebyvatnet og Jakobselvkroken i retning nord og nordvest. Denne transportåren ble brukt til hestetransport, og synes å være den mest brukte blant bygdefolket. Den leder også inn i området ved Tønnevannsmyra. Transportåren passerer et område hvor det i første halvdel

av forrige århundre nærmest var et sammenhengende område utmarksslåtter som strakk seg helt inn til Jakobselvkroken, med Øvreslåtta, også kalt "Yliniitty", som den nordligste. Øvreslåtten ligger nordvest for Tønnevannsmyra.

I tillegg har bygdefolket brukt en annen transportåre for hestetransport inn mot Øvre Flintelv. Denne går fra Vestre Jakobselv, men vender i nord og nordøstlig retning før Gjelhaugen, går videre forbi Øvre Høyelvdalen, hvor Johannes Ittelin hadde utmarksslåtte fra 1924, og videre i nord og deretter nordvestlig retning inn i Tønnevannsområdet. Denne transportåra synes å ha gått ut av bruk etter at det ble tatt i bruk motoriserte transportmidler.

Det foreligger få opplysninger om andres bruk av Tønnevannsmyra, men det forhold at to hestetransportårer har ledet inn til myra, at en utmarksslåtte i umiddelbar nærhet av myra var i kontinuerlig bruk over en femtiårsperiode fra 1889, at det var flere utmarksslåtter i kontinuerlig bruk i området over samme tidsperiode, og den etter forholdene betydelige utmarksaktiviteten som ble bedrevet av bygdefolket i Jakobselvdalen helt inn til Jakobselvkroken, tilsier med stor sannsynlighet at også andre enn Ittelin-familien gjorde bruk av myra. Slåttetiden sammenfalt med tiden multene ble modne. Utmarksdomstolen legger ut fra dette til grunn at så vel brukere av utmarksslåttene som andre plukket multer både på Tønnevannsmyra og andre myrer i området. Reindriftsutøvere har også plukket multer på myra under høstflyttingen, ifølge vitnet Iver Per Smuk. I noen grad tilsier også Magnhild Reisærens forklaring for utmarksdomstolen at folk fra Øvreslåtten plukket bær på myra, om enn ikke så mye. Ifølge hennes forklaring i bevisopptak for Finnmarkskommisjonen, kom det etter hvert flere folk både fra Vestre Jakobselv og Nesseby til disse områdene for å plukke bær. Det hendte ikke at noen ble bortvist fra myra.

Utmarksdomstolens vurdering er at Ittelin-familiens faktiske bruk av Tønnevannsmyra har vært rettmessig og i tråd med den atkomst de hadde. Dette utelukker i utgangspunktet erverv av en særlig bruksrett til myra. Bruken har dessuten ikke vært så intens, omfattende og etter forholdene eksklusiv at den i det vesentlige har utelukket andre bruksberettigede fra å plukke bær på myra. Utmarksdomstolen konkluderer derfor med at det ikke er ervervet noen særrett til bruken av myra.

Dette synes i og for seg å være i godt samsvar med Magnhild Reisærens syn på saken idet hun uttalte for utmarksdomstolen at "naturen er for alle", underforstått at også Tønnevannsmyra er for alle. Hun var mest opptatt av å få beholde hytta. Utmarksdomstolen har kommet til å gi henne medhold hva gjelder hytta, dog kun ut fra hennes subsidiære påstand om å ha en selvstendig festerett til hytte der hennes næringshytte nå står.

Krav om eiendomsrett, subsidiært selvstendig bruksrett, til hyttetomt ved Tønnevannsmyra

Når det gjelder spørsmålet om erverv av eiendomsrett til hyttetomt gjennom reglene om hevd, subsidiært en bruksrett ved hevd som gir selvstendig festerett til hyttetomt ved Tønnevannsmyra, slutter utmarksdomstolen seg i all hovedsak til de vurderinger Finnmarkskommisjonen har gjort.

Som nevnt foran, kan det erverves rettighet til en ting ut fra reglene om hevd ved bruk av tingen i god tro over lang tid. Hevderen vinner rett i samsvar med den rådighet som er utøvd til tross for at rådigheten opprinnelig var urettmessig. Hevd av eiendomsrett krever at hevderen har brukt hevdstingen som sin egen 20 år i sammenheng, jf. hevdsloven § 2. Utnyttelsen må ha vært tilnærmet eksklusiv, intensiv og sammenhengende i god tro i full hevdstid. Dersom det er sammenfall mellom faktisk og rettmessig bruk, er hevd utelukket, jf. hevdsloven § 5.

I henhold til festekontrakten mellom Magnhild Reisænen og Finnmarks jordsalgkontor, er Reisænenes hytte ved Tønnevannsmyra ei næringshytte til bruk i forbindelse med multeplukking. Som påpekt av Finnmarkskommisjonen, er det sammenfall mellom bruken av hytta og festeretten fra tiden etter oppføringen i 1987. Hevd av eiendomsrett fra tiden etter festekontrakten ble inngått, er derfor ikke aktuelt.

Det foreligger imidlertid en langvarig, sammenhengende og til dels eksklusiv bruk av et sterkt avgrenset område, der hytta nå står, som boplass i forbindelse med bærplukking helt fra rundt 1920. Spørsmålet er derfor om det kan ha blitt ervervet eiendomsrett til hyttetomta før festekontrakten ble inngått.

I tillegg til multeplukking, har Ittelin-familien brukt Tønnevannsområdet til fiske under bærturene og de har også drevet noe rypejakt. De har hovedsakelig hatt sin leirplass i elvedalen ved området der hytta står. At familien har utnyttet området på de måter som faller naturlig for et slikt område, synes klart nok. Bruken er i utgangspunktet tilstrekkelig til å kunne danne grunnlag for et rettighetserverv, men etter utmarksdomstolens vurdering er den ikke tilstrekkelig eksklusiv eller dominerende til å danne grunnlag for erverv av eiendomsrett.

Som nevnt foran under vurderingen av hvorvidt familien har ervervet særrett til multeplukking på myra, så har med stor sannsynlighet også andre enn Ittelin-familien gjort bruk av Tønnevannsmyra og områdene rundt myra. Det vises her særlig til vurderingene gjort foran under henvisning til at utmarksslåtter over en femtiårsperiode fra ca. 1890 var i sammenhengende aktiv bruk i nærområdet til Tønnevannsmyra, at to transportårer fra bygda ledet inn til området der hytta nå står, og at det etter forholdene var en betydelig utmarksaktivitet som ble bedrevet av bygdefolket i Jakobselvdalen helt inn til Jakobselvkvoken. I tillegg nevnes det med særlig relevans for kravet om eiendomsrett til hyttetomt at reindriften har og har hatt en betydelig tilstedeværelse i tiden for vår- og

høstflyttinger. Reindriftsutøverne hadde blant annet en gamme på sørsiden av Øvre Flintelv, som også Ittelin-familien i noen grad gjorde bruk av. Etter utmarksdomstolens vurdering, har Ittelin-familiens bruk av området der hytta står ikke vært så dominerende at det er ervervet eiendomsrett til hyttetomta.

Utmarksdomstolen har imidlertid, under tvil, kommet til at det ved hevd er ervervet en bruksrett som gir selvstendig festerett til hyttetomt ved Tønnevannsmyra. Vilåårene for hevd av bruksrett er i utgangspunktet de samme som for hevd av eiendomsrett, jf. hevdsloven § 7 første og andre ledd. For erverv av bruksrett kreves det at rådigheten over tingen har vært utøvd sammenhengende over en viss tid. I dette tilfellet dreier det seg om bruk som ikke har vist seg ved "ei fast tilstelling", og det kreves derfor bruk gjennom 50 år, jf. hevdsloven § 8. Bruk av leirplassen først ved hestevogn og deretter telt, har ikke blitt vist gjennom "ei fast tilstelling".

Når utmarksdomstolen har vært i tvil, skyldes det spørsmålet om bruksutøvelsen har vært av en slik karakter at den innebærer at Magnhild Reisænen har en selvstendig festerett til hyttetomt. Som nevnt foran, har Ittelin-familiens bruk av området vært i tråd med sedvanlig bruk i Vestre Jakobselv, hvor ulike familier hadde tradisjonelle områder de brukte. Med forbehold for reindriftas bruk under vår- og høstflyttinger, synes Ittelin-familien å være de som i størst grad har gjort bruk av det området hvor hytta står i dag. Utmarksdomstolen er enig med Finnmarkskommisjonen i at bruken har vært årlig, sammenhengende og fast. Johannes Ittelin og hans familie, og senere Magnhild Reisænen og hennes familie, oppholdt seg i flere uker hvert år ved Tønnevannsmyra, fra om lag 1920, og om lag på samme sted hver gang, der næringshytta nå står. Det dreier seg imidlertid om en leirplass, hvor familien i den tidlige brukstiden brukte hestevogna til ly, og senere bodde i telt. Bruken av leirplassen har rett nok gått langt ut over den retten til telting og opphold i utmark som i utgangspunktet følger av frilufsloven § 9, men på den annen side ligger Tønnevannsmyra så fjernt fra bebyggelse at tillatelse ikke er nødvendig etter frilufsloven med mindre det må regnes med at oppholdet kan påføre nevneverdig skade eller ulempe.

Utmarksdomstolen er likevel enig med Finnmarkskommisjonen i at den næringsmessige bruken av utmarka det her gjelder står i en annen stilling enn den allemannsretten som er regulert i frilufsloven § 9, og som gjelder tilfeller der folk slår seg ned for å hvile og innta måltid mv., jf. Ot.prp. nr. 2 (1957), side 127. Familiens opphold for bærplukking over flere uker på samme sted med hest, kjerre, tønner og annet utstyr for bærplukking, tilsier det. Prinsippet i hevdsloven § 5 om at annen lovlig atkomst til bruken vil stenge for hevd, kan derfor ikke utelukke hevd i dette tilfellet.

Utmarksdomstolen vurderer det ut fra de samlede omstendigheter slik at bruken har vært utøvd slik en bruksretthaver ville ha gjort det. Det er i denne sammenheng sett hen til at bruksretten gjelder adgang til å sette opp ly for vær og vind i et område fjernt fra

bebyggelse i forbindelse med en form for utmarkshøsting som har vært et helt sentralt element i familiens økonomi. Det vises i så måte til NUT 1961:1 Rådsegn 6 – om hevd, side 26, hvor det framgår at kravene til bruken "lyt her og retta seg etter kva slags bruksrett det gjeld og elles etter omstenda i kvart einskilt tilfelle". Brukstiden var oppfylt rundt 1970, i tid forut for Magnhild Reisænen søkte første gang om å få oppføre ei næringshytte ved Tønnevannsmyra. Det er ikke holdepunkter for annet enn at bruken av leirplassen er utøvd i den tro at den var utslag av en rettighet, og godtrokravet anses derfor oppfylt.

Utmarksdomstolen konkluderer som Finnmarkskommisjonen med at Magnhild Reisænen og hennes rettsforgjengere hadde ervervet en selvstendig bruksrett til leirplassen rundt 1970. Oppføringen av næringshytta i 1987 kan slik sett ses på som en naturlig videreføring av denne retten tilpasset "tida og tilhøva". Hytta er ikke mer enn et "innsmett", som Magnhild Reisænen uttrykte det, til bruk under multeplukking i sesongen for det.

Som påpekt av Finnmarkskommisjonen, så er ikke festekontrakten fullt ut i samsvar med den selvstendige retten som tilkommer Magnhild Reisænen. Bruksretten er ikke avhengig av vilkårene i festekontrakten. Hytta kan ikke kreves fjernet selv om vilkåret om behov for næringshytte ikke lenger skulle være oppfylt. Magnhild Reisænen har en selvstendig bruksrett som innebærer at hun har rett til å ha hytta stående uavhengig av dette vilkåret, og det avsies dom i tråd med det.

Spørsmålet om festeavgift er ikke bragt inn som krav i saken, og ligger også utenfor partenes påstander. Det oppstår derfor ikke noe spørsmål knyttet til utmarksdomstolens saklige kompetanse knyttet til behandling av festeavgifter. Dersom partene ikke skulle bli enige om hvordan spørsmålet om festeavgift skal håndteres, må spørsmålet eventuelt avgjøres av de alminnelige domstoler.

Krav om rett til motorferdsel i forbindelse med plukking av multer på Tønnevannsmyra
Finnmarkskommisjonen har ved sin behandling av Magnhild Reisænen's krav konkludert med at hun ved hevd har ervervet en rett til ferdsel etter en fast trasé fra Vestre Jakobselv inn til Tønnevannsmyra og gnr. 19, bnr. 1, fnr. 1. Om de nærmere vurderinger vises det til Finnmarkskommisjonens rapport fra felt 5, Varangerhalvøya øst, side 195-197. Denne retten er ikke bestridt av Finnmarkseiendommen, som har vist til at Finnmarkseiendommen har akseptert at lokalbefolkningen har rett til transport etter tradisjonelle ferdselsårer i forbindelse med utmarkshøsting. Anførselen fra saksøkte er derfor at Magnhild Reisænen ikke har behov for å få dom for å inneha denne retten.

Utmarksdomstolen vurderer det slik at Magnhild Reisænen, sett hen til de krav som står til avgjørelse og i relasjon til Finnmarkseiendommen som saksøkt, har rettslig interesse i å få dom for retten til motorferdsel i forbindelse med bruk av hytta. Retten gjelder i multesesongen, og er begrenset til nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med

multeplukking. For kravet om rett til motorferdsel avsies det derfor dom i tråd med Finnmarkskommisjonens konklusjon.

Sakskostnader

Saken gjelder krav om rettigheter Finnmarkseiendommen har motsatt seg, og det følger da av finnmarksloven § 43 første ledd at staten dekker partenes nødvendige utgifter ved saken.

Verken finnmarksloven eller lovens forarbeider gir noen inngående beskrivelse av hva som skal anses som "nødvendige utgifter" for parten. Tvisteloven § 20-5 første ledd om utmåling av erstatning for sakskostnader må imidlertid antas å gi nærmere veiledning for vurderingen etter finnmarksloven § 43 første ledd andre punktum av om utgiftene har vært nødvendige. Ved denne vurderingen skal det legges vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært nødvendig å pådra utgiftene, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd andre punktum. Utgifter til prosessfullmektig vil som et utgangspunkt blir regnet som en nødvendig utgift. Videre må utgiftene være forbundet med prosesshandlinger og tiltak som ligger innenfor rammen av hva som fremstår som rimelig for å ivareta partens interesser på en god og forsvarlig måte. Bare utgifter ved arbeid, undersøkelser mv. vedrørende spørsmål som, etter en romslig vurdering, kunne tenkes å ha betydning for avgjørelsen eller fremdriften av saken, vil være nødvendige utgifter. Det vises til Schei mfl.: *Tvisteloven*, kommentarutgave, 2. utgave (2013) side 725-726.

Advokat Johan Chr. Ravna har oppgitt kostnadene for Magnhild Reisænen til 352 312,50 kroner inklusiv merverdiavgift. Kostnadene omfatter salær til advokat Johan Chr. Ravna med 300 437,50 kroner inklusiv merverdiavgift, og salær til rettslig medhjelper, advokat Nina Ravna, med 47 500 kroner inklusiv merverdiavgift. Det er oppgitt arbeid fram til hovedforhandling med 107 timer, 17 ½ timer til hovedforhandling og to timer etterarbeid for advokat Johan Chr. Ravna, til sammen 126 ½ timer. For rettslig medhjelper er det oppgitt 10 timer arbeid fram til hovedforhandling og 10 timer til hovedforhandling, til sammen 20 timer. Kostnadsoppgaven omfatter også partsutgifter med 1 875 kroner og kopiering mv. med 2 500 kroner. Utmarksdomstolen har ingen bemerkninger til den kostnadsoppgaven som er fremmet. Advokat Johan Chr. Ravna har mottatt forskuddsbetaling med 181 031,25 kroner.

Staten betaler etter dette 352 312,50 kroner inklusiv merverdiavgift til Magnhild Reisænen til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling til advokat Ravna med til sammen 181 031,25 kroner. Gjenstående 171 281,25 kroner blir å betale saksøkeren ved advokat Johan Chr. Ravna.

Advokat Håvard Sellæg Aagesen har oppgitt kostnadene for Finnmarkseiendommen til 233 437,50 kroner inklusiv merverdiavgift. Kostnadene omfatter i sin helhet salær til advokat Aagesen, hvorav det er oppgitt 110 timer arbeid fram til hovedforhandling og 14,5

timer arbeid under hovedforhandlingen, til sammen 124 ½ timer. Utmarksdomstolen har ingen bemerkninger til den kostnadsoppgaven som er fremmet. Staten betaler etter dette 233 437,50 kroner inklusiv merverdiavgift til Finnmarkseiendommen til dekning av nødvendige utgifter med saken.

Utmarksdomstolens avgjørelser kan påankes direkte til Høyesterett når anke ikke er avskåret etter finnmarksloven, jf. finnmarksloven § 42.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Finnmarkseiendommen frifinnes for kravet om at Johannes Ittelins etterkommere, herunder Magnhild Reisænen, har en særlig bruksrett til Tønnevannsmyra ved Øvre Flintelv i Vadsø kommune.
2. Finnmarkseiendommen frifinnes for kravet om at Magnhild Reisænen har eiendomsrett til hytte/hyttetomt ved Tønnevannsmyra i Øvre Flintelv, der hun i dag har en festerett for næringshytte, gnr. 19 bnr. 1 fnr. 1 i Vadsø kommune.
3. Magnhild Reisænen har en særlig bruksrett til gnr. 19, bnr. 1, fnr. 1 i Vadsø kommune, som medfører at hun har en selvstendig festerett til å ha hytte på denne tomten.
4. Magnhild Reisænen har rett til ferdsel etter en fast trasé fra Vestre Jakobselv inn til Tønnevannsmyra og gnr. 19, bnr. 1, fnr. 1. i forbindelse med bærplukking på Tønnevannsmyra. Retten gjelder i multesesongen, og er begrenset til nødvendig motorisert ferdsel i forbindelse med multeplukking.
5. Staten betaler 352 312,50 – trehundreogfemtittusentrehundreogtolv 50/100 – kroner til Magnhild Reisænen til dekning av nødvendige utgifter med saken. Til fradrag kommer forskuddsbetaling til advokat Ravna med til sammen 181 031,25 – etthundreogåttientusenogtrettien 25/100 – kroner. Gjenstående 171 281,25 – etthundreogsyttientusentohundreogåttien 25/100 – kroner blir å betale Magnhild Reisænen ved advokat Johan Chr. Ravna.
6. Staten betaler 233 437,50 – tohundreogtrettitretusenfirehundreogtrettisyv 50/100 – kroner til Finnmarkseiendommen til dekning av nødvendige utgifter med saken.

Marit Nervik

Nils Asbjørn Engstad

Benny Solheim

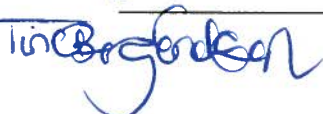
Jan Åge Riseth

Hans-Tore Bjerkaas

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Rett avskrift

Utmarksdomstolen for Finnmark
Finnmárkku meahcceduopmostuollu

Rettledning om ankeadgangen

Utmarksdomstolens avgjørelser kan påankes direkte til Høyesterett når anke ikke er avskåret etter finnmarksloven, jf. finnmarksloven § 42.

Twisteloven gjelder så langt den passer for utmarksdomstolens virksomhet, dersom ikke annet er bestemt i finnmarksloven.

Finnmarksloven har bestemmelser i § 38 andre ledd, § 39 andre ledd og § 40 fjerde ledd om avgjørelser truffet av utmarksdomstolen som ikke kan angripes. For øvrig regulerer reglene i tvisteloven kapittel 30 om anke til Høyesterett den adgangen partene har til å få utmarksdomstolens avgjørelser overprøvd av Høyesterett. Twisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er bestemt ved lov. Ankefristen avbrytes av rettsferien. Rettsferie er følgende: Rettsferiene varer fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med andre påskedag, fra og med 1. juli til og med 15. august og fra og med 24. desember til og med 3. januar, jf. domstolloven § 140.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Utmarksdomstolen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.
